

JOGKORLÁTOZÁS KÉRDÉSEI A VESZÉLYHELYZET IDŐSZAKÁBAN

1. Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye rögzíti az állampolgárok biztonsága, biztonságának állami szavatolása szempontjából meghatározó alapvető emberi és állampolgári jogokat, valamint ezen jogok korlátozására vonatkozó szabályokat. „AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.”¹ Az állam ezen védelmi funkciójának keretében az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát veszélyeztető események elhárítás érdekében vezethet be olyan intézkedéseket, amelyek alapvető jogaikat is érinthetik, azokat korlátozhatják.

Az Ember és Polgár Jogainak Nyilatkozata 1789 - amely a jogi forradalom legfontosabb dokumentációjának is tekinthető – IV. pontja így fogalmaz: „... minden ember természetes jogainak gyakorlása csak olyan korlátokba ütközhet, amelyek a társadalom más tagjainak biztosítják, hogy ugyanezekkel a jogokkal élhessenek. Ezeket a korlátokat csak a törvény állapíthatja meg.”² A Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya 1966 szerint azonban még ezen esetekben sem parttalan az alapjogok korlátozása. A részes államok „adott helyzet által szigorúan megkövetelt mértékben” tehetnek olyan intézkedéseket, amelyek „nem állnak ellentétben egyéb nemzetközi jogi kötelezettségeikkel és nem jelentenek kizárólag faj, szín, nem, nyelv, vallás vagy társadalmi származás alapján történő megkülönböztetést”.³ Ez az a mérték, amely mentén kell egyensúlyt teremteni az emberi élet- és vagyonbiztonság érdekében hozott jogkorlátozás és a hatalom önkénye között. A mértéket az alapjogi teszt alapján határozhatjuk meg.⁴ A jogok korlátozása tehát lehetőség, amely kritériuma, hogy annak lehetőségeit, feltételeit, módjait és határait az alkotmánynak vagy az alkotmány felhatalmazása alapján és azok keretei között törvénynek kell meghatároznia. Amennyiben a jogkorlátozás alkotmányellenes, vagy önkényes, akkor megállapítható az alapjogsértés. A jogkorlátozás csak más alkotmányos cél, érdek és érték tekintetben rendelkezik legitimációval. Az egyes alapjogok felfüggesztése, vagy korlátozása csak pontosan meghatározott és csak egyes rendkívüli események bekövetkeztekor történhet meg.⁵ Az Alaptörvény 48-54. cikkeiben - rendkívüli állapot, sürgősségi helyzet, váratlan támadás, megelőző védelmi helyzet, terrorveszélyhelyzet, valamint veszélyhelyzet - a különleges jogrendre vonatkozó szabályokkal teszi lehetővé az alapjogok korlátozásának feltételeit. Azonban még a különleges jogrend időszakában sem korlátozható, illetve nem függeszthetők fel az alábbi alapjogok:

¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) I. cikk (1) bek.

² Kajtár István: Egyetemes állam- és jogtörténet II. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1998. 43-46.o

³ 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről 4. cikk (1) bek.

⁴ Kiss Barnabás: Emberi jogok – alapjogok általános kérdései. Forrás: <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=48277> (Letöltés ideje: 2021. 07.26.)

⁵ Ádám Antal: Az emberi és állampolgári alapjogok jellegéről és korlátairól. In.: Kiss László (szerk.) Válogatott fejezetek a rendszeres alkotmánytan köréből. Egyetemi jegyzet. Pécs, 1996. 407-446. o

- emberi élethez, emberi méltósághoz való jog, beleegyezés nélküli orvosi kísérletek végzésének tilalma II. cikk
- kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmód tilalma III. cikk
- ártatlanság védelme, védőhöz való jog, nullum crimen sine lege⁶ elve, visszaható hatályú büntető jogalkotás tilalma XXVIII. cikk (2-6 cikk) ⁷.

Az önkényes jogkorlátozás megelőzése érdekében garanciát jelent, hogy az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható és az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel különleges jogrendben sem.⁸ További garanciát jelent, hogy a különleges jogrend részletes szabályai csak sarkalatos törvényben határozhatóak meg.⁹

A különleges helyzetre adott válasz során az intézkedések hatékonysága érdekében az állam a hatalom koncentrációjára törekszik. Ennek érdekében lehetősége van mellőzni a hagyományos, demokratikus döntéshozatalt és figyelmen kívül hagyhatja a konszenzusos döntési elvet. Azzal, hogy a legfontosabb döntéseket egymaga hozza meg, figyelmen kívül hagyhatja a közvetlen és közvetett demokrácia elvét is. Így ebben a speciális helyzetben a legitimitás felértékelődik, hiszen a legitimitás hiányával a döntést hozó és az állam nevében eljáró szerv hatalma kérdőjeleződik meg. A fékek és ellensúlyok alkalmazása megszűnhet.

2. A különleges jogrend időszaka

A különleges jogrend jellemzője a fentiek alapján, hogy az úgy nevezett normál, békeidőszaki állapothoz képest olyan helyzet áll elő, amely az emberek életét, környezeti értékeit, javaikat, az ország szuverenitását, integritását, az alkotmányos rend, a társadalom legalapvetőbb értékeit támadják, veszélyeztetik. Akár fegyveres támadás, szélsőséges időjárási esemény, terrorcselekmény történik, a mindennapi, megszokott helyzetet felváltja egy speciális időszak. Ez a helyzet különleges beavatkozásokat, döntéseket igényel, melyet minél gyorsabban kell meghozni.

Csink Lóránt szerint a különleges jogrend: *„a társadalom működésének egy olyan állapota, amelynél a biztonság (a természetes személyek vagy a közösség biztonsága) különösen is fenyegetett, olyan mértékben, hogy az állam speciális szabályokat alkot a biztonság fenntartására, megmentésére.”*¹⁰

Ennek a nem megszokott, a normálistól eltérő időszaknak a kezelése megköveteli a különleges eljárásokat, amelyek egyes jogaink korlátozásával is járhatnak. A különleges jogrend elrendelésére az alábbiak szerint kerülhet sor:

- rendkívüli állapot, szükségállapot: Országgyűlés, akadályoztatása esetén Köztársasági Elnök
- megelőző védelmi helyzet: Országgyűlés
- terrorveszélyhelyzet: Országgyűlés

⁶ Nullum crimen sine lege elv: A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény „1.§ (1) bekezdés Az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet - a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével - törvény az elkövetés idején büntetni rendelt.”

⁷ Alaptörvény 54. cikk (1) bekezdés

⁸ Uo. 54.cikk (2) bekezdés

⁹ Uo. 54.cikk (3) bekezdés

¹⁰ Csink Lóránt: *Mikor legyen a jogrend különleges?*

Forrás: http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20174sz/01b_Csink_IAS_2017_4.pdf (Letöltés ideje: 2021.07.26.)

- váratlan támadás: Kormány
- veszélyhelyzet: Kormány.

Mint ahogy látható, az Országgyűlés rendeli el a különleges jogrendet a fegyveres támadás, illetve annak közvetlen veszélye esetén, a váratlan támadás esetén a Kormány, de csak addig, amíg az Országgyűlés rendkívüli állapotot, vagy szükségállapotot nem hirdet ki. A veszélyhelyzetet a Kormány hirdeti ki.

Ebben az időszakban hatályba lépő szabályok ugyan enyhítenek az Alaptörvény által meghatározott kööttségeken, de ezzel együtt követelmény, hogy védelmet is nyújtsanak az állami túl-hatalommal szemben. Ezt az egyensúlyt kell megtartani annak érdekében, hogy a normál állapot a lehető leghamarabb visszaállítható legyen. A különleges jogrend időszakok közül a cikk a veszélyhelyzettel kíván foglalkozni.

3. A biztonság elemei

A különleges jogrendek között a veszélyhelyzet egy kicsit kakukktojás, hiszen a rendkívüli állapot, szükségállapot, váratlan támadás, megelőző védelmi helyzet és a terrorveszélyhelyzet a közrend, közbiztonság, az állam elleni fegyveres támadások elsősorban katonai, illetve fegyveres fellépéssel történő védelmi helyzetet jelent. Ezzel szemben a veszélyhelyzet ipari, vagy természeti katasztrófa, illetve ezek közvetlen veszélye elleni védekezési helyzet.¹¹ Mint minden, az élet és a javaink elleni támadás, veszélyeztetés a biztonságunkat támadja. A biztonság egy zavar, támadás nélküli állapot, amely mindig egy adott időpontban vizsgálható, mind az egyén, mind a társadalom szintjén. Az egyén szintjén jelenti mindazon dimenziókat, amelyek zavar nélkül fejtik ki hatásukat és kriminológiai közvetlen veszélyeztetettség nem áll fenn, pl. társadalmi kapcsolatok, gazdasági jellemzők. A társadalom szintjén az egyes társadalmi alrendszerek a funkciójuk szerint, szabályozottan működnek, működésüket semmilyen belső veszély nem zavarja, az adott társadalom működésére más állam, szervezet, illetőleg csoportosulás veszélyt nem jelent. Szervezeti szinten az az állapotot, amikor a szervezet egyes elemei, azok kapcsolódása, illetőleg a struktúra egésze normalizált körülmények közt funkcionál.¹²

A biztonság igen összetett, elemei, dimenziói a következők lehetnek:

- politikai (diplomáciai)
 - környezeti (ökológiai)
 - gazdasági
 - pénzügyi
 - egészségügyi
 - informatikai
 - társadalmi (jogi, szociális)
 - belügyi
 - katonai
- biztonsági elem.¹³

¹¹ Alaptörvény 53. cikk

¹² Ürmösi K.: *A biztonság dimenziói, biztonsági stratégia napjainkban, hazánkban*. Hadtudományi Szemle 2012/1-2. 172-184.o. (Letöltés ideje: 2021.07.26.)

¹³ Ambrusz József: *Rendvédelmi ismeretek*. NKE KVI. Budapest, 2014.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája¹⁴ (a továbbiakban: stratégia) 51. pontja szerint felértékelődött a katonai biztonság. Emellett fontos feladat mind a honvédelem, rendvédelem, katasztrófavédelem fejlesztése.¹⁵ A polgári védelmi infrastruktúra fejlesztése, az önkormányzatok védelmi igazgatási rendszere és a nemzeti létfonosságú rendszerek védelmének további fejlesztése a következő időszak szükséges feladatai közé tartozik.¹⁶

A stratégia 2020. április 22-én lépett hatályba és Magyarország biztonsági környezete számára kihívásként tekintett az egészségügyi biztonságot veszélyeztető jelenségekre: *„Egyes járványok gyors terjedése nemzeti, regionális vagy akár globális szintű instabilitás forrása lehet. Nem zárható ki új vilá járványok kialakulása sem, amelyek terjedését a növekvő világkereskedelem, a személyes mobilitás és a tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció minden korábbinál gyorsabbá tehet.”*¹⁷ *„Globalizált világunkban járványhelyzet kialakulása nem csak egészségügyi válsághelyzetet eredményezhet, hanem - a járvány súlyosságától függően (érintettek száma, fertőzőképesség, halálozási ráta stb.) - messzemenően kihat a biztonság legtöbb elemére, mint például a gazdasági, szociális, katonai stb. biztonságra is. A fejlett orvostudomány a globalizáció járványügyi, negatív kihatásait csak részben képes ellensúlyozni”*.¹⁸ Hazánk szempontjából kiemelt biztonsági tényezőként fogalmazta meg a stratégia:

- hazánk, vagy szomszédos országok területén bekövetkezett ipari balesetek és katasztrófák, amelyek regionális kihatásokkal járnak
- a lakosság tömeges és súlyos megbetegedésének kockázatát hordozó járványos betegség magyarországi megjelenése és gyors terjedése
- nagyobb ár- és kiterjedt belvizek kialakulása, valamint más természeti katasztrófák – hosszantartó aszályos időszakok, hő- és hideghullámok, heves viharok, pusztító erdő vagy vegetációtüzek – rendszeres bekövetkezése.¹⁹

A biztonsági kockázatok szempontjából a stratégiában nevesített, katasztrófa²⁰ események alkalmasak lehetnek a veszélyhelyzet kihirdetésére is.

Az egészségügyi biztonság védelme érdekében a stratégia feladatként határozta meg, hogy *„kiemelt figyelmet kell fordítani az egészségbiztonságra, amely a magas szintű egészségügyi ellátás mellett magában foglalja a természeti vagy civilizációs eredetű közegészségügyi és járványügyi kihívásokkal szembeni operatív és hatósági reagáló képességet is. Szükséges esetben készen kell állni a haderő alkalmazására járványügyi válsághelyzet elhárítása érdekében (kitelepítésben és karantén fenntartásában történő részvétel, személyi mozgások ellenőrzése, migrációs és bűnözési hullám megfékezésében történő részvétel, katonai kórházak működtetése, stb.)”*.²¹

A Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája szintén a jövő kiemelt feladatának tekinti azt, hogy *„Felkészültnek kell lenni a klímaváltozáshoz is köthető, egyre nagyobb valószínűséggel bekövetkező természeti katasztrófák, valamint a Magyarország vagy a*

¹⁴ Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV.21.) Kormány határozat

¹⁵ Uo. 26. pont

¹⁶ Uo. 30. pont

¹⁷ Uo. 62. pont

¹⁸ Uo. 63. pont

¹⁹ Uo.124. pont n - p)

²⁰ A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 3.§ 5. pont

²¹ 1163/2020. Kormány határozat 129. pont

szomszédos országok területén kisebb valószínűséggel bekövetkező, regionális kihatásokkal járó ipari balesetek és katasztrófák kezelésére, ami - feladatrendszeréből adódóan - a Magyar Honvédség aktív szerepvállalását is igényli.”²²

4. Jogkorlátozás a veszélyhelyzetben

Az egyén és a társadalom biztonságát veszélyeztető események, amelyek akár különleges jogrend bevezetését is jelenthetik, jellegüknél fogva katonai, illetve a rendőrség feladatába tartozó események, illetve a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.tv.) szerinti természeti, vagy ipari szerencsétlenségek lehetnek, amelyek az emberek életét, javaikat, biztonságukat veszélyeztetik. Ilyen lehet a „... tömeges megbetegedést okozó humánjárvány vagy járványveszély, ...” is.²³ Ahogy már korábban a cikk is utalt rá, a katasztrófa alkalmas az Alaptörvény 53. cikk szerinti veszélyhelyzet kihirdetésére.

A katasztrófák elleni védekezés nemzeti ügy, egységes irányítása állami feladat.²⁴ Az állam védelmi funkciója keretében, a védelmi igazgatás rendszerén keresztül valósítja meg és a közrend, közbiztonság külső, vagy belső támadása, illetve az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető események (természeti-, ipari katasztrófa) elhárítása és megakadályozása érdekében a Kormány a Kat.tv. szerinti rendkívüli szabályokat alkalmazhat²⁵ és rendkívüli intézkedéseket vezethet be.²⁶

A védelmi igazgatás része a közigazgatásnak, egy olyan feladat- és szervezeti rendszer, amely a hazánkat veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szemben az állam feladatainak megvalósítására létrehozott, az egyes védelmi feladatok ellátására kijelölt közigazgatási szervek által végzett tervező, végrehajtó, rendelkező tevékenység.²⁷ Eleme a honvédelmi és a katasztrófavédelmi igazgatás. Legfontosabb funkciója, hogy a megelőzés időszakában, a normál jogrendben végrehajtja a különleges jogrendre való felkészülést. A honvédelmi igazgatás²⁸ a fegyveres támadás elleni katonai, fegyveres védelem, az állam törvényes működését, a lakosság élet- és vagyonbiztonságát fenyegető veszélyek elhárításával összefüggő feladatok összessége. A katasztrófavédelmi igazgatás az állampolgárok életét és javait veszélyeztető elemi csapás, vagy ipari katasztrófa károsító hatásainak elhárítása érdekében végzett tervező, szervező tevékenység.

A honvédelmi és a katasztrófavédelmi igazgatás a jogszabályok által létrehozott szervezetek: Magyar Honvédség, hivatásos katasztrófavédelem szervezete, valamint azoknak a kijelölt közigazgatási szerveknek és közreműködőknek a feladat- és szervezetrendszerének az együttműködése, amely az országot ért támadás, katasztrófa időszakában a különleges jogrendre történő felkészülést, valamint ezen időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi, védelemgazdasági, lakosság ellátási

²² Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról szóló 1393/2021.(VI.24.) Kormányhatározat 2. pont

²³ Kat.tv. 44.§ ca) pont

²⁴ Kat.tv. 1.§ (1) bekezdés

²⁵ Kat.tv. 47-48.§

²⁶ Kat.tv 49.§

²⁷ A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. tv. 80. § 32. pont

²⁸ Uo. 80.§ 12. pont honvédelmi igazgatás: a védelmi igazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amelynek keretében az ország védelmére létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek, továbbá a honvédelemben közreműködő más szervek ellátják az 1. § (3) bekezdésében meghatározottak honvédelemre való felkészítésével, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos feladatokat.

feladatainak tervezését és szervezését, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét jelenti.²⁹

A Kormány által elrendelt veszélyhelyzetben a Kat.tv. 49.§ rendelkezése alapján rendkívüli intézkedésként bevezethető:

- forgalom korlátozása
- nyilvános helyen tartózkodás korlátozása
- kitelepítés, kimenekítés, kiürítés
- ország egyes területére történő belépés/tartózkodás engedélyhez kötése/korlátozása
- ország egyes területére utazás/átutazás/kiutazás engedélyhez kötése
- ideiglenes polgári védelmi szolgálat elrendelése
- ingó, ingatlan igénybevétele, épület bontása.³⁰

A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzettel összefüggésben az Alaptörvény 53. cikk (2) bekezdése alapján a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről szóló 2020. évi LVIII. törvény módosította (a továbbiakban: Mód.tv.) a Kat.tv. –t³¹ és 2020. június 18-i hatállyal a „Kormány rendkívüli intézkedései tömeges megbetegedést okozó humánjárvánnyal összefüggő veszélyhelyzetben”³² alcím rendelkezéseivel megteremtette annak a lehetőségét, hogy „A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében kihirdetett veszélyhelyzetben - a 21-24. alcímben meghatározott rendkívüli intézkedéseken és szabályokon túl - az állampolgárok élet-, egészség-, személyi-, vagyon- és jogbiztonságának, valamint a nemzetgazdaság stabilitásának garantálása érdekében rendeletével egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, és egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.”³³ Továbbá a „A Kormány az (1) bekezdés szerinti jogkörét - a szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan - a humánjárvány megelőzése, kezelése, felszámolása, továbbá káros hatásainak megelőzése, illetve elhárítása céljából gyakorolhatja.”³⁴

Ezekkel az intézkedésekkel tehát a szabad mozgás, tartózkodás joga, tulajdonhoz való jog korlátozható, és a gyülekezés megtiltható. Ahogyan a Kat.tv is fogalmaz, a korlátozások csak a katasztrófa elhárításához szükséges mértékben és területen történő bevezetésére adhat felhatalmazást a Kormány.³⁵ Fontos, hogy a Mód.tv-be bekerült a garancia arra vonatkozóan, hogy a bevezetett intézkedések - jogkorlátozások-megfeleljenek az alapjogi tesztnek, tehát a szükséges mértékben, arányosan és csak az elérni kívánt cél, tehát az emberi élet- és a vagyoni javak biztonsága, a humán járvány terjedésének megakadályozása érdekében vezethetőek be, és tarthatóak fenn.

²⁹ Lakatos László: A honvédelmi típusú különleges jogrendek életbeléptetését igénylő helyzetek és azok korszerű gyakorlati megoldása In.: Hornyacsek Júlia: (szerk.) A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásának tükrében. Dialóg Campus, Budapest 2019. 37-59. o

³⁰ Kat.tv. 49.§

³¹ A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről szóló 2020. évi LVIII. tv.353.§ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A2000058.TV/ts/20210702/lr/353//> (letöltés ideje: 2021.06.29.)

³² Kat.tv. 24/A. alcím

³³ Kat.tv. 51/A.§ (1) bekezdés

³⁴ Kat.tv. 51/A.§ (2) bekezdés

³⁵ Kat.tv. 45.§ (1) bekezdés

A védelmi igazgatás rendszerében a különleges jogrend időszakában tehát alkalmazható a normál időszaki jogrendtől eltérő államszervezeti rend, illetve az alapvető jogokat korlátozó és a normál időszakban nem érvényesített alapvető kötelezettségeket bevezető jogszabályok alkalmazása, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, valamint az adott veszély elhárításához szükséges rendkívüli intézkedések.³⁶

5. Befejezés és összegzés

Állampolgári jogaink korlátozása alapvetően nem megengedett, azokat a mindenkori hatalomnak biztosítani kell. Azonban történhetnek olyan események, amelyek elhárításához, azokkal való megküzdéshez, a normál állapothoz való minél gyorsabb visszatéréshez szükség szerű ezen jogok bizonyos mértékű korlátozása. A kérdés, hogy alapjogaink ilyen indok alapján történő korlátozásának meddig terjedhet a határa, hogy az ne váljon a hatalom önkényének eszközévé. Egyértelmű, hogy az alapjogi teszt alapján meghatározott arányos, szükséges és a cél elérése érdekében meghozott intézkedések fókusza az emberi élet védelme. Amíg a hatalom birtokában meghozott korlátozások a fékek és ellensúlyok ezen rendszerében történnek, akkor megvalósul, hogy „...*azért, hogy ne éljünk vissza a hatalommal, szükséges, hogy a dolgok eloszlása által a hatalom megállítsa a hatalmat.*”³⁷

Az alapjogok rendszere mintegy fundamentuma egy állam alkotmányos működésének. Az egyén és az állam közötti aszimmetrikus viszony további, a hatalom irányába történő eltolódásának megakadályozására Magyarország Alaptörvénye tartalmazza azokat az állami jogosítványokat, amelyekkel az alapjogok korlátozhatóak, és az egyensúly fenntartása érdekében garanciákat is tartalmaz az önkényes jogkorlátozással szemben. A garanciák megteremtik a feltételt arra, hogy az állam a polgárai élete és javai védelme érdekében megteheszen minden azonnali, szükséges és arányos intézkedést.

³⁶ Lakatos László: i.m. 59. o.

³⁷ Charles-Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu: *A törvények szelleméről*. Osiris. Budapest, 2000. 1052. o.